

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY BYSTRZYCY
KŁODZKIEJ

2. Czas powstania

XIV, XIX w.

3. Miejscowość

BYSTRZYCA KŁODZKA

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **KŁODZKI**

gmina: **BYSTRZYCA KŁODZKA**

6. Współrzędne geograficzne

50° 17' 48.726" N 16° 39' 7.261" E

7. Użytkowanie obecne

**MIESZKALNE
UŻYTKOWE**

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: Havelswerde, Habelschwerde, Bystrice, Habelschwerdt

HISTORIA: Miasto Bystrzyca Kłodzka zostało założone w XIII w. najprawdopodobniej z inicjatywy kasztelana kłodzkiego Gallusa (Havla) z Lemeberku. W 1319 r. wymieniane jest już jako miasto królewskie. W 1336 r. wzmiankowany tułejczy kościół parafialny. W czasie wojen husyckich Bystrzyca Kłodzka została zniszczona, w wygniku których rozpoczęła się odbudowa i rozbudowa miasta, a szybki rozwój miast był możliwy dzięki rozwojowi sukienicwa i płóciennictwa, co było głównym zajęciem mieszkańców. Osada ponownie ucierpiała w okresie wojny trzydziestoletniej. Odbudowane do pocz. XVIII wieku w zbarokizowanej formie. W 2. poł. XVIII w. intensywnie rozwijał się lokalny przemysł włókienniczy, natomiast w XIX wieku zaczął rozwijać się przemysł związany z produkcją zapalek (powstały 3 fabryki). Kolejnym impulsem do rozwoju było połączenie Bystrzycy Kłodzkiej połączeniem kolejowym z Kłodzkiem oraz Międzyzlesiem. W 1939 miasto zamieszkiwało ok. 7 tys. Osób. Po 1945 r. Bystrzyca została szybko ponownie zasiedlona.

Historyczny układ urbanistyczny o owalnym obrysie i układzie szachownicowo-krzyżowym jest tożsamy z układem miasta średniowiecznego, w którego skład wchodzi dwa sąsiadujące ze sobą rynki oraz plac z zespołem kościelnym. Całość jest dobrze zachowana i bardzo dobrze czytelna dzięki okalającym miasto średniowiecznym murom z zespołem fortyfikacji. Układ nie został przekształcony do XIX w. kiedy to około 1870 r. zasypano fosę miejską (urządzając planty) oraz częściowo zabudowano i wyburzono mury miejskie. Najważniejszymi elementami historycznego centrum są wspomniane wyżej place na którym znajdują się Ratusz (rynek), zespół poewangelicki (Mały Rynek), kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła (pl. M. Skłodowskiej-Curie).

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie. Źródła i literatura – załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

9 sierpnia 2023 r.

Adamina Modrzejewska

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	BYSTRZYCA KŁODZKA	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	BYSTRZYCA KŁODZKA	HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY BYSTRZYCY KŁODZKIEJ	ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
3. Powiat	KŁODZKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- zatrącenie historycznie ukształtowanego układu urbanistycznego w wyniku powstania nowej zabudowy
- zatrącenie historycznie ukształtowanych ulic i traktów
- przebudowa, modernizacja i niezgodne z doktryną konserwatorską prace remontowe historycznej zabytkowej zabudowy
- budowa nowych obiektów stanowiących dysonans do historycznie ukształtowanego krajobrazu kulturowego centrum miasta oraz jego dominant widokowych

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- zachowanie historycznie ukształtowanego układu urbanistycznego
- zachowanie historycznie ukształtowanych ulic i traktów
- zachowanie dominant w krajobrazie jakie stanowią: wieża kościoła pw. Michała Archanioła, wieża ratuszowa, Brama Wodna, budynek wójtostwa.
- nowa architektura powinna nawiązywać swój estetyką, kubaturą i wysokością do obiektów historycznych
- zakaz wprowadzania nowych dominant
- kształtowanie małej architektury w nawiązaniu do rozwiązań historycznych
- prace remontowe i modernizacyjne przy historycznej zabudowie należy prowadzić z zachowaniem i poszanowaniem oryginalnej substancji zabytkowej
- zachowanie i uzupełnienie historycznie ukształtowanej zieleni
- prace przy obiektach zabytkowych należy prowadzić w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Bartnik K., *Bystrzyca Kłodzka*, Wrocław 1992.
Bartnik, K., *Bystrzyca Kłodzka w zabytkach sztuki*, Bystrzyca Kłodzka 2020
Ruchniewicz M., Rosik S., Wiszewski P., *Bystrzyca Kłodzka. Zarys rozwoju miasta na przestrzeni wieków*, Łódź 2018.

Kartografia

Messfischblatt Habelschwerdt 5765, ok. 1936 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

9 sierpnia 2023 r.

Adamina
Modrzejewska

